

3. Cummins J.(1979). Cognitive / academic language proficiency, linguistic interdependence, the optimum age question and some other matters. Working Papers on Bilingualism. – 19 pp.

УДК 71: 37.017:317.13 (045)

*Катерина Демчик, Ірина Кляпетура,
(Кам'янець-Подільський, Україна)*

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРИ В УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Статтю присвячено питанню формування етнокультури в учнів загальноосвітньої школи засобами українського народного декоративно-прикладного мистецтва. Проаналізовані наукові дослідження проблематики залучення дітей до ознайомлення з духовною спадщиною народу України, творами народних майстрів. Здійснено спробу теоретично довести необхідність оволодіння учнями загальноосвітньої школи способами творчого поєднання прекрасного та утилітарного в етнохудожній практиці.

Ключові слова: *народне мистецтво, декоративно-прикладне мистецтво, етнокультурна, культурна спадщина, традиції, етнохудожні цінності, утилітарний.*

Значне посилення до культурної спадщини нашого народу відбулось у світлі останніх подій в Україні. Як відомо, історичний досвід українського народу знайшов своє втілення в етнохудожніх цінностях, традиціях естетичного освоєння оточуючої людину дійсності. Це зумовило переосмислення національної школи щодо активного використання виховного та художньо-естетичного потенціалу народного декоративно-прикладного мистецтва. Адже формування у підростаючого покоління етнокультури повинно ґрунтуватись на прикладі високих духовних традицій та цінностей українського народу, які історично склались не одне століття.

Питання розвитку декоративно-прикладного мистецтва як засобу виховання духовності на українських етнічних землях знаходимо у багатьох наукових дослідженнях (Б. Бойчук, Г. Івашків, О. Ковальчук, М. Левицька, В. Малина, Н. Сапак, М. Станкевич, Р. Шмагало та ін.), у яких досить ґрунтовно описані види та жанри декоративно-прикладного мистецтва, що сприяють відродженню національно-виховних традицій і культури особистості [3, с. 124].

Українське народне декоративно-прикладне мистецтво з позицій мистецтвознавства були і залишаються й донині предметом дослідження Є. Антоновича, Л. Баженова, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кари-Васильєвої, Л. Оршанського, О. Соломченка, С. Сидоренка та ін. Як виявилось у процесі дослідження обраної проблеми, окремими аспектами формування національних цінностей учнів загальноосвітніх шкіл на основі елементів

народних ремесел займались вітчизняні науковці (Г. Богатирьова, Л. Маєвська, З. Резніченко, Н. Слюсаренко, С. Стельмах, Л. Фірсової та ін.), що відображено у їхніх естетичних працях [5, с. 4].

До питання наукового виховання дітей дошкільного віку засобами народної художньої творчості звертались і сучасні дослідники-педагоги, про що свідчать їхні науково-теоретичні праці та розроблені методичні рекомендації (Е. Белкіна, О. Поліщук, Л. Шевчук та ін.). Так, науковцями проаналізована та обґрунтована роль народного декоративно-прикладного мистецтва як засобу збагачення естетичних почуттів дітей, розвитку їхніх оцінних суджень, стимулу до організації дитячої творчості на прикладі фольклорних матеріалів [8, с. 95].

На розвиток естетичних якостей особистості молодших школярів впливають твори народного декоративно-прикладного мистецтва, на що вказують результати досліджень педагогів (Н. Миропольська, Л. Масол, О. Комаровська, О. Ланіна, О. Шарабура, А. Щербо та ін.). Науковці глибоко переконані, що виключно важливе значення складають рукотворні вироби народних майстрів для розвитку емоційно-чуттєвої, аналітичної і творчої сфер особистості школяра. Неодноразово науковими дослідженнями вище згаданих педагогів підтверджений той факт, що естетичне ставлення учнів до дійсності та декоративно-прикладного мистецтва набуває якісно іншого характеру [7, с. 110]. Зокрема, у своїх оцінних судженнях школярі прагнуть до глибшого дослідження та усвідомлення місця окремих засобів виразності творів декоративно-прикладного мистецтва, акцентують увагу на них, сприймаючи окремі елементи художньої форми. Досить цікавим і одночасно таким, що викликає протиріччя, виявилось те, що з метою естетичного розвитку школярів засобами народної художньої творчості дослідники пропонують озайомлювати дітей лише з найважливішими художніми техніками, способами освоєння мистецького доробку народних майстрів, збагачення емоційно-чуттєвого досвіду сприймання й оцінки творів народного декоративно-прикладного мистецтва [7, с. 112].

Враховуючи окремі аспекти вище викладеного, можна припустити, що реалізація естетико-виховних можливостей народного декоративно-прикладного мистецтва можлива за певних умов. Провідною є така, що забезпечує соціальні параметри функціонування і розвитку етнохудожніх цінностей. Як відомо, відповідальне ставлення дітей до творчості народних майстрів зумовлене демократичною і гуманістичною природою народного декоративно-прикладного мистецтва, що передає створений століттями чуттєво-практичний досвід поколінь, демонструє розуміння закономірностей і фундаментальних цінностей життя, утилітарність побуту тощо. Звідси випливає, що учні загальноосвітньої школи з розумінням ставляться до народного декоративно-прикладного мистецтва, з урахуванням соціально-культурних аспектів його функціонування виявляють готовність до його збереження та поповнення новими доробками.

Варто відмітити, що у дитячому ставленні до народного декоративно-прикладного мистецтва важливим є те, що етнохудожні цінності виступають частиною національної культури школярів. Отож, оскільки національна

культура базується на народному декоративно-прикладному мистецтві, вона підвищує інтерес дітей до вивчення його своєрідності, закономірностей розвитку тощо. На думку науковця А. Корнієнко етнокультурне виховання має можливість протиставити виховний потенціал національної культури захопленню комп'ютерними іграми, розповсюдженню в дитячому середовищі наркоманії і алкоголізму, які стають певною цінністю сучасного маскульту, що, на жаль, перетворюється з часом на атрибут життя. Цілком можна погодитись із науковцем, що останнім часом зріс інтерес з боку батьківської громадськості у вихованні дітей на основі національної культури, національних традицій та історії тому, що зміст етнокультурного виховання в своїй основі має національну складову, засновану на пріоритеті загальнолюдських цінностей, що базуються на цінностях традиційної культури і народної педагогіки (збереження сімейних традицій, повага до старших) [3, с. 134].

У сучасних умовах інноваційних підходів до освоєння дійсності за законами краси зростає актуальність народного декоративно-прикладного мистецтва, набуває особливого змісту і значення [2, с. 12-13]. Можна припустити, що на новому соціально-історичному ґрунті народне мистецтво українських майстрів та митців традиційно генерує ідеї добра і краси, поваги до людини, а це у свою чергу сприяє формуванню високої духовності підростаючого покоління, розвиває творчу активність, збагачує моральні цінності дітей, спонукає до проявів бажання поповнювати духовну скарбницю України.

Важливим є також той факт, що виховні можливості народної художньої творчості реалізуються і використовуються на всіх етапах становлення особистості. Так, у кожний віковий період формування людини етнохудожні цінності дозволяють передавати естетичний досвід, забезпечуючи тим самим необхідні умови для розвитку її почуттів, ціннісних орієнтацій, духовних потреб тощо [4, с. 198].

Зауважимо, що народне декоративно-прикладне мистецтво вперше входить у світ особистості ще в дошкільному та молодшому шкільному віці. Це відбувається тоді, коли діти у своїх малюнках наслідують багатовіковий цикл накопичення декоративно-зображувального фонду народного мистецтва, починаючи від простої лінії до умовного зображення навколишніх предметів, рослинного та тваринного світу, а далі – підведення до зображення людини. Так, В. Полуніна зауважує, що це не є повторенням пройдених етапів творчості, а заново пережити й «початковий» стан художньо-образного ставлення до дійсності. Діти в дошкільному та молодшому шкільному віці безпосередньо сприймають фольклорні форми художньо-образного відтворення довкілля. Казкові персонажі, фантастичні образи, наповнені творчою уявою майстрів народного мистецтва, привертають їхню увагу, викликають живий інтерес, дозволяють у властивій для них художній формі відчутти і зрозуміти красу природи та людських стосунків [4, с. 86-87].

Суттєвим є вплив творів народного образотворчого мистецтва на естетичний розвиток дітей (Л. Божович, І. Глінська, Л. Коваль та ін.). На думку науковців у дошкільному віці у дітей формується естетичне ставлення до

дійсності й мистецтва, тобто вони роблять перші кроки на шляху до сприймання й оцінки декоративно-прикладного мистецтва. Отже, таке сприйняття має спонтанний характер і, водночас, свідчить про виявлення оцінного ставлення дітей до етнохудожніх образів [1, с. 128].

Як зазначалось раніше, естетичний розвиток дітей у дошкільному та молодшому шкільному віці відбувається шляхом ознайомлення їх із засобами виразності творів декоративно-прикладного мистецтва, окремими художніми техніками, які використовують у своїй творчості народні майстри. Саме означені вище напрями діяльності педагогів художньо-естетичного циклу покликані сприяти формуванню у дітей естетичних уявлень і понять про народне декоративно-прикладне мистецтво як особливу сферу художньо-образного відтворення дійсності та передачі естетичного змісту за допомогою відповідних народних промислів.

Б. Неменський у своїх наукових працях дотримується думки про те, що національне декоративно-прикладне мистецтво є тим початком шляху, з якого дитина має вирушати у багатоманітний світ рукотворного мистецтва, української національної та світової художньої культури. Зважаючи на це, педагогам вкрай важливо якнайповніше забезпечувати учням повноту гостроти відчуття і глибокого усвідомлення художньої спадщини рідного народу [6, с. 15-16].

Як відомо з практики сучасних вітчизняних загальноосвітніх шкіл, педагоги проводять роботу із створення сприятливих педагогічних умов для опанування учнями середніх класів традицій народної художньої творчості. Тому в цьому напрямі науково-педагогічні пошуки вимагають подальшого теоретичного осмислення і методичного опрацювання, що надасть можливість послідовно, цілеспрямовано впливати на естетичний розвиток учнів упродовж опанування художніми традиціями українського народу. Для встановлення безпосереднього зв'язку зі світом народного декоративно-прикладного мистецтва учні повинні чітко усвідомлювати необхідність оволодіння способами творчого поєднання прекрасного та утилітарного в етнохудожній практиці.

Таким чином, українське народне декоративно-прикладне мистецтво є вкрай важливим засобом формування етнокультури в учнів сучасних вітчизняних загальноосвітніх шкіл. Естетичний розвиток дітей різних вікових категорій у процесі спілкування із виробами народних майстрів набуває особливих рис у зв'язку з освоєнням етнохудожнього досвіду. Як наслідок, школярі проявляють власне естетичне ставлення до народного декоративно-прикладного мистецтва, враховуючи наявні знання та вміння навчаються, а згодом і опановують вміння засвоювати його в конкретних ситуаціях духовно-практичного зв'язку з цінностями етнокультури українського народу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Захарчук-Чугай Р.В. Українське народне декоративне мистецтво: навч. посіб. / Р.В. Захарчук-Чугай, Є.А. Антонович. – Київ: Знання, 2012. – 342 с.

2. Кара-Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття: у пошуках «Великого стилю» / Т. Кара-Васильєва, З. Чегусова. – Київ: Либідь, 2005. – 280 с.
3. Корнієнко А.В. Особливості етнокультурного виховання учнів у позашкільних навчальних закладах / А.В. Корнієнко. // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 16. – Кн. 1. – С. 127 – 135.
4. Маєвська Л.М. Етнокультурне виховання. Нормативно-правове забезпечення: Міжнародний та вітчизняний рівень / Л.М. Маєвська // Метод. реком. до курсу «Основи етнокультурного виховання» – Житомир: ЖДУ, 2007. – 302 с.
5. Маццишина З.А. Виховання національної культури в учнів загальноосвітніх шкіл засобами декоративно-прикладного мистецтва (ХІХ – початок ХХ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / З.А. Маццишина. – Тернопіль, 2012. – 22 с.
6. Неменский Б.М. Кто есть кто в современной культуре: В 2 вып. [гл. ред. С.М. Семенов, авт. и сост. Н.И. Шадрин, Р.В. Пигарев и др.] / Б.М. Неменский. – Москва: МК-Периодика, 2006 – 2007.
7. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти [Текст]: метод. посіб. для вчителя / [Л. Масол та ін.; за наук. ред. Л. Масол]; НАПН України, Ін-т проблем виховання. – Київ: Педагогічна думка, 2010. – 228 с.
8. Шарабура О. Народне мистецтво в естетичному вихованні дітей / О. Шарабура // Нова педагогічна думка. – 2004. – №2. – С. 94 – 97.

УДК 71

*Айдос Отенбергенов
(Нукус, Узбекистан)*

УЗБЕК САНЪАТИ

Санъат худди фан сингари уз мавзу доирасида бекиес билиш-англаш имкониятлариға эға.

Маълумки, ижтимоий онгнинг хар бир шакли воқелиқнинг муайян бирор бир томонини акс эттиради.

Калит сүзи: *санъат, рассомчилик, театр, опера.*

Art as a science, as understanding of the subject to know valuable opportunities.

As you know, the social perception of each reflecting an aspect of a particular form process.

Key words: *art, drawing, theatre, opera.*

Санъат инсон меҳнати, ақл гидроқи шуури билан яратилган вужудга келган ижод қилинган маданий ходисадир. Санъат кенг маънода маданий